HEMBYSE

HEMBYSE ARCHEOLOGIE

OUDENAARDE, Ronsen Heerweg 47

ONDERZOEKSRAPPORT HEMBYSE ARCHEOLOGIE

N°. 4

ONDERDEEL PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM

Bureaustudie

De Smaele Bart & Pieters Hadewijch

2017

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING 3
1.1 Administratieve fiche 3
1.2 Omkadering van het onderzoek 5
2 GEMOTIVEERD ADVIES 6
2.1 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek 6
2.2 Impactbepaling van de geplande werken 6
2.3 De waardering van de site 7
2.4 Bepaling van de maatregelen 8
3 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN 9
3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen 9
3.2 Onderzoeksstrategie en -methode 9
3.3 Onderzoekstechnieken 10
3.4 Afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk 12
3.5 Randvoorwaarden. 12
4 BESLUIT 14
5 LIJST VAN GEBRUIKTE GRONDPLANNEN 15
6 LIJST VAN FIGUREN 16

1 INLEIDING

1.1 Administratieve fiche

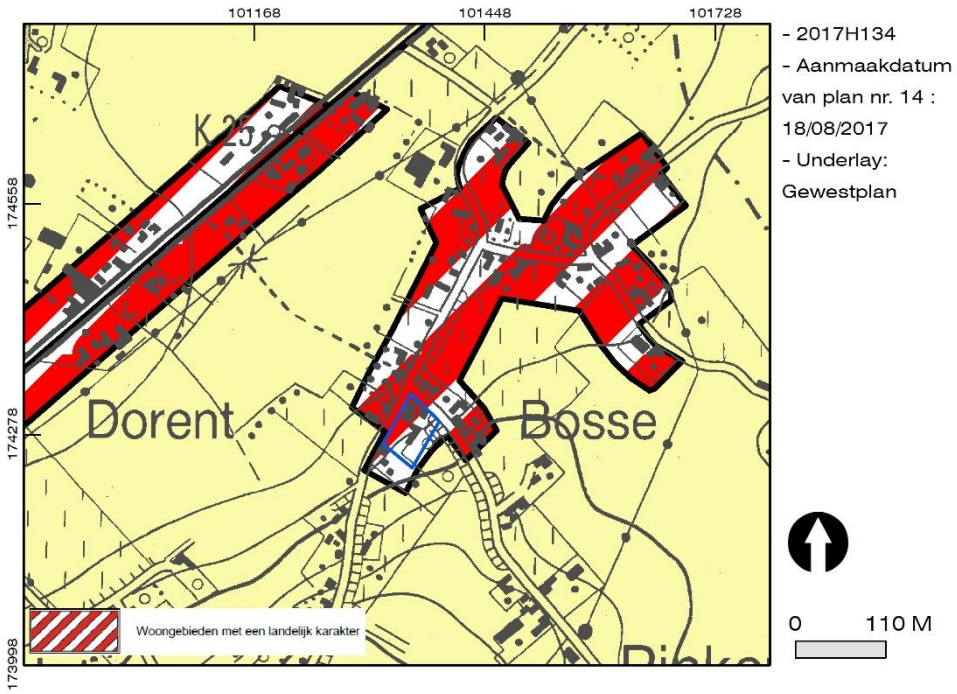
Projectcode Onroerend Erfgoed	**2017H134**
Projectgebied	Oudenaarde, Ronsen Heerweg 47
Grootte projectgebied	3110 vierkante meter
Ligging	Oost-Vlaanderen, Stad Oudenaarde, Ronsen Heerweg/Meerhem
Lambert 72-coördinaten (m)	(N): X: 101 358,887 x Y: 174 326,733 meter (Z): X: 101 360,872 x Y: 174 236,862 meter
Kadaster	Afdeling: 10, Welden Sectie: B Percelen: 217G (deels), 261M (deels) 214C
Initiatiefnemer	Architectuuratelier Benoit Ottevaere Kortrijkstraat 82 B-9790 Wortegem - Petegem
Uitvoerder	Hembyse Archeologie
Interne projectsigle Hembyse Archeologie	OUD-RON
Type onderzoek	Archeologienota met uitgesteld traject
Verantwoordelijke uitgever van het onderzoeksrapport	Hembyse Archeologie
Plaats en jaar van uitgave	Gent, 2017
Wettelijk depot	ISSN 2566-2732
Bibliografische referentie	De Smaele B. & Pieters H., 2017, *Archeologienota met uitgesteld traject voor de site Ronsen Heerweg 47*, Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 4, Gent.
Termijn van het onderzoek	7 werkdagen
Betrokken actoren en specialisten met vermelding van rol/functie	Hadewijch Pieters/erkend archeoloog/veldwerkleider Bart De Smaele/erkend archeoloog
Gecontacteerde regiospecialisten	
Resultaten	Romeinse periode, 18e-eeuwse hoeve
Aanbeveling	Proefsleuvenonderzoek
Bewaarplaats archief	Geen erkend depot van toepassing
Bewaarplaats roerende archeologische objecten	Geen erkend depot van toepassing

Opmerkingen	Nvt.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.

1.2 Omkadering van het onderzoek

In de zomer van 2017 werd door architectenatelier Benoit Ottevaere aan Hembyse Archeologie gevraagd een archeologienota met uitgesteld traject op te maken voor een verkavelingsproject aan de Ronsen Heerweg 47 te Oudenaarde.

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied, aanmaakschaal 1:1.

De archeologienota bestaat in zijn geheel uit drie onderdelen: een privacyfiche (niet publiek beschikbaar), een verslag van resultaten en een programma van maatregelen.

In onderstaand onderdeel wordt gemotiveerd welk verder onderzoek geadviseerd wordt en waaruit de te volgen strategie bestaat.

2 GEMOTIVEERD ADVIES

2.1 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Het uitgevoerde vooronderzoek is een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, aangezien deze archeologienota tevens deel uitmaakt van een studie naar de principiële haalbaarheid van de verkaveling. Bovendien is een groot deel van de gronden momenteel bebouwd, waardoor een vooronderzoek met ingreep in de bodem überhaupt niet mogelijk is (zie *§3.5. Randvoorwaarden*).
Dit vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bestaat dus louter in de vorm van een bureauonderzoek.

Dit bureauonderzoek kon volledig worden uitgevoerd:

- het plangebied kon worden afgebakend
- reeds verstoorde zones zijn in kaart gebracht
- de gekende ecologische en aardkundige data zijn geïnventariseerd
- de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren van het onderzoeksgebied zijn geïnventariseerd
- er is een inzicht verworven in de geplande werken binnen het projectgebied, waardoor de potentiële impact op het bodemarchief duidelijk is geworden

Het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem heeft, in zijn huidige vorm, de mogelijkheid geboden een historisch en archeologisch overzicht van het projectgebied te schetsen en om de gepaste maatregelen – enkel indien er aanwijzingen zijn voor bewaarde archeologische sites- voor het verdere verloop van het archeologische traject uit te tekenen.

2.2 Impactbepaling van de geplande werken

Op basis van de inzichten, verworven in de geplande werken binnen het projectgebied, kan worden gesteld dat de impact van de geplande werken bestaat uit verschillende elementen.

In eerste instantie worden de bestaande gebouwen gesloopt. De hieraan gekoppelde grondwerken zullen het bodemarchief volledig verstoren. Dergelijke werken bestaan immers uit het afbreken van de bestaande gebouwen en het scheiden van de verschillende materialen die hierbij vrijkomen (baksteen, beton, hout, glas, ...). Funderingen in de ondergrond (“massieven”) worden verwijderd.
In een volgende fase zal het terrein worden verkaveld. Dit brengt op zich geen bodemingrepen te weeg. Deze zullen pas plaats vinden bij het in gebruik nemen van de afzonderlijke kavels. Aangezien er nog geen concrete bouwplannen voorhanden zijn, dient te worden uitgegaan van een integrale verstoring van het eventueel aanwezige bodemarchief.

Gelet op deze integrale verstoring van het eventueel aanwezige archeologische erfgoed dienen – enkel indien er aanwijzingen zijn voor bewaarde archeologische sites- maatregelen genomen te worden ten einde deze archeologische sites vast te stellen, te registreren en waarderen, en te behoeden van vernietiging.
Deze maatregelen worden in *§3. Programma van Maatregelen* besproken.

2.3 De waardering van de site

Op basis van de gegevens uit het verslag van resultaten kan worden gesteld dat:

1. het onderzoeksgebied voor zo ver gekend tot in de 18e eeuw landbouwgrond is geweest.

2. Op basis van boringen uit het begin van de 20e eeuw blijkt dat er op de hellingen van de 'Hoge Berg' sprake is van een hellingsafzettingen. Op basis van de vele oppervlaktevondsten tijdens veldprospecties kan echter vermoed worden dat het een vrij dun pakket betreft, aangezien de archeologische lagen bij het ploegen reeds zijn aangesneden. Het betreft dus geen dik afdekkend pakket colluvium.

3. De bestaande gebouwen binnen het projectgebied hebben waarschijnlijk een bepaalde graad van verstoring van het bodemarchief met zich mee gebracht. De impact hiervan kon echter aan de hand van deze bureaustudie niet worden vastgesteld. Aangezien een aantal gebouwen reeds uit de 18e eeuw dateren is de kans reëel dat de aangebrachte verstoring eerder beperkt is gebleven. Dit geldt tevens voor de stallingen op het achterplan en de aanwezige verharding tussen de gebouwen. In de noordwestelijke hoek van het projectgebied werd tussen 2003 en 2005 een woning afgebroken. Ook dit zal een verstoring van het eventueel aanwezige bodemarchief teweeg gebracht hebben, al valt de verstoringsgraad niet af te leiden aan de hand van de bureaustudie.

4. De zone landbouwgrond rondom de bestaande hoevegebouwen beslaat ongeveer 50% van het projectgebied. Hierbinnen werden geen verstoringen vastgesteld in het kader van deze bureaustudie.

Op basis van deze data kan worden gesteld dat de kans op de aanwezigheid van goed bewaarde archeologische sporen en structuren reëel is. Voornamelijk in het zuidelijke en oostelijke deel van het projectgebied wordt mogelijk een goede bewaring van sporensites verwacht. De impact van de aanwezige bebouwing op het bodemarchief zal moeten vastgesteld worden tijdens vervolgonderzoek.
Bijgevolg kan gesteld worden dat de site in zijn geheel archeologisch waardevol is, en dus in zijn geheel onderhevig is aan vervolgonderzoek.

2.4 Bepaling van de maatregelen

Het volledige projectgebied zal door de geplande werken worden verstoord, waardoor een behoud van het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed in situ niet mogelijk is. Dit dient, ingeval er archeologisch erfgoed aanwezig blijkt te zijn, ex situ te gebeuren om de archeologische erfgoedwaarden van het terrein te behouden en de vrijgekomen data over de site te interpreteren.

De maatregelen worden verder besproken in §Programma van Maatregelen (cf. infra).

3 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het doel van de bureaustudie was een inzicht te verkrijgen in het archeologisch potentieel van het projectgebied, alsmede de impact van de geplande werken op het archeologische erfgoed in te schatten. Aldus kan een advies gevormd worden voor de vervolgstrategie op de projectlocatie.

Aan de hand van de ingezamelde data kan gesteld worden dat de archeologische verwachting zich in hoofdzaak toespitst op de Romeinse periode en dus gezocht wordt naar grondsporen. Bijgevolg wordt een proefsleuvenonderzoek geadviseerd. Volgende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden:

- *Zijn er binnen de contouren van het onderzoeksgebied sporen terug te vinden met archeologisch en/of cultuurhistorisch relevante waarde?*
- *Wat is de aard, kwaliteit en informatiewaarde van deze sporen?*
- *Wat is de densiteit en hun verspreiding?*
- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*
- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
- *Wat is de relatie van deze sporen tot de ruimere context?*
- *Wat is de impact van de bestaande bebouwing op het bodemarchief?*
- *Wat is de impact van de geplande werken op deze sporen?*
- *Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?*
- *Welke strategie dient verder gevolgd te worden ter bescherming van het archeologisch patrimonium ter hoogte van het onderzoeksgebied?*

3.2 Onderzoeksstrategie en -methode

De onderzoeksstrategie wordt bepaald als een traject van verschillende onderzoeksmethodes, waarbij dient te worden afgewogen of deze individuele methodes mogelijk, nuttig, schadelijk en/of noodzakelijk zijn. Onderstaande tabel geeft de mogelijke onderzoeksmethodes weer.

Soort onderzoek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Evaluatie
Bureauonderzoek	JA	JA	NEE	JA	Is reeds uitgevoerd.
Archiefonderzoek	JA	JA	NEE	NEE	Kan zinvolle informatie over de ruime regio aanleveren, maar niet specifiek over de site zelf.
Geofysisch onderzoek	JA	NEE	NEE	NEE	Grondradar of weerstandsmeting is de facto mogelijk maar zal worden vertroebeld ter hoogte van de bestaande bebouwing. Biedt weinig aanvullende

Soort onderzoek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Evaluatie
					informatie in zand-leembodems. Hoge kostprijs.
Veldkartering	NEE	NEE	NEE	NEE	De site is deels bebouwd en niet geploegd. Weinig effectief voor het opsporen van grondsporen.
Landschappelijke boringen	JA	NEE	NEE	NEE	De site is deels bebouwd. Er zijn geen aanwijzingen voor dikke afdekkingspakketten.
Verkennende en waarnemende archeologische boringen	JA	NEE	NEE	NEE	Er zijn geen concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van steentijdartefactsites binnen het projectgebied. Tevens weinig effectief voor het opsporen van grondsporen.
Proefsleuven/ proefputten	JA	JA	NEE	JA	Laat toe uitspraken te doen over archeologische waarde van terrein in geval van reële kans op het aantreffen van goed bewaarde archeologische sporen.
Andere	NEE	NEE	NEE	NEE	Nvt.

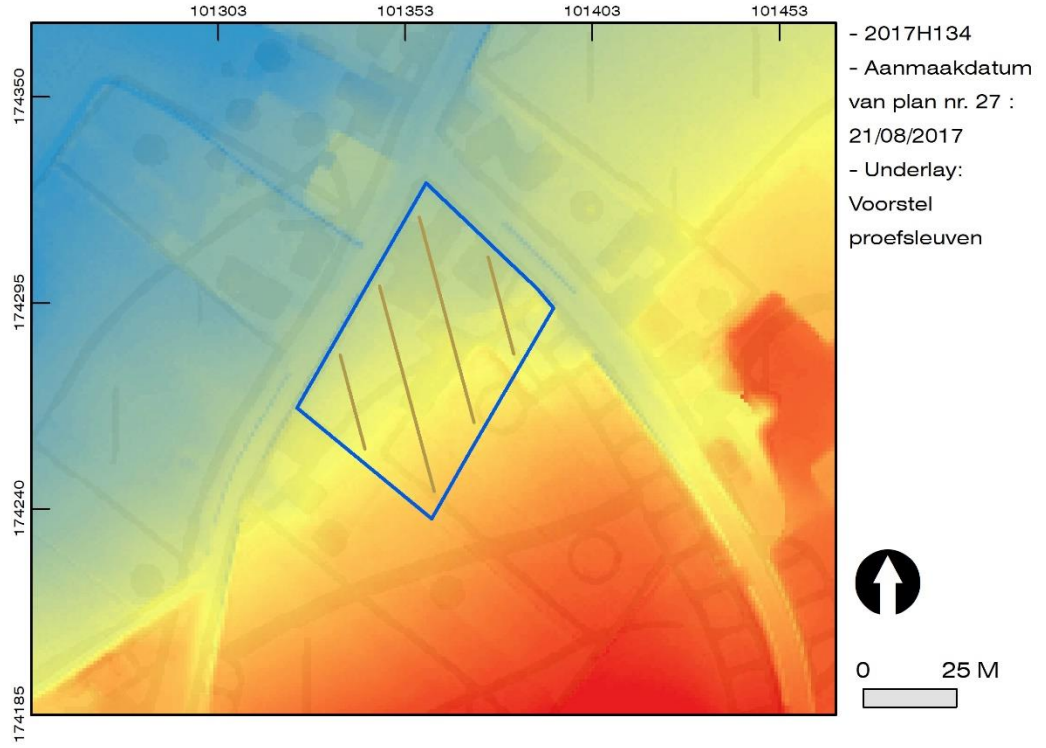
Op basis van deze evaluatie en de reeds uitgevoerde onderzoeken, kan gesteld worden dat een proefsleuvenonderzoek op de site noodzakelijk is.

3.3 Onderzoekstechnieken

De onderzoekstechniek voor de prospectie met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven dient te worden uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk, §8.6.

Dit behelst de aanleg van parallelle proefsleuven met een tussenafstand van maximaal 15 meter van middellijn tot middellijn en een minimale breedte van 2 meter. Dit laat een zinvolle waarneming (een maximale informatiewaarde ten opzichte van een minimale bodemingreep) van mogelijk aanwezige structuren in de bodem toe en laat tevens toe om op een efficiënte manier circa 10% van het onderzoeksgebied op deze manier te onderzoeken. Het beeld van 10% van het onderzoeksgebied kan worden verruimd met 2,5% in oppervlakte door de aanleg van kijkvensters, dwarssleuven of volgsleuven. Gezien de beperkte totaaloppervlakte van het projectgebied zal de spreiding van deze aanvullende sleuven of kijkvensters vrij beperkt zijn.
De diepte van de proefsleuf wordt bepaald door de veldwerkleider, in samenspraak met een aardkundige. Er wordt voorzien in de aanleg van bodemprofielen om de bodemopbouw te evalueren. De oppervlakte en de diepte van deze bodemprofielen blijft echter beperkt tot 4 vierkante meter, met een diepte van maximaal 1,2 meter onder het maaiveld, of net boven de grondwatertafel.

Bij de oriëntatie van de sleuven werd enerzijds gekeken naar de bestaande helling (oostnoordoost-westzuidwest), en anderzijds naar de aanwezige perceelsgreppels op de belendende percelen. Om te vermijden dat de sleuven orthogonaal te opzichte van deze perceelsgreppels worden aangelegd, is geopteerd om de proefsleuven een noordnoordwest-zuidzuidoost-oriëntatie te geven. Het digitale sleuvenplan kan worden opgevraagd bij HEMBYSE BVBA.

Figuur 2. Voorstel proefsleuvenplan, aanmaakschaal 1:1.

Het grondwerk wordt uitgevoerd gebruik makend van een rupsenkraan van 15 -tot 20 ton[1], met een tandenloze dieplepelbak of nivelleerbak van 2 meter breed. Het grondwerk wordt uitgevoerd conform het Standaardbestek 250, versie 4. Tijdens de uitvoering van de grondwerken wordt een veiligheidsmarge van 2 meter ten opzichte van de bestaande perceelsgrenzen aangehouden en een veiligheidsmarge van minstens 3 meter ten opzichte van bestaande gebouwen en bomen. Dit betekent dat indien het aanleggen van een proefsleuf een veiligheids- of stabiliteitsrisico inhoudt, zal worden gekozen voor een alternatief sleuventracé, dat echter de beoogde oppervlaktedoelstellingen en de beoogde evaluatie van de ondergrond respecteert.

Inhoudelijk heeft het onderzoek als doel het vaststellen, evalueren en waarderen van de archeologische erfgoedwaarde van het onderzoeksgebied. Hiervoor worden

[1] *Een graafmachine van 15 ton is voldoende voor een onderzoek op een beperkte oppervlakte.*

de aanwezige sporen en structuren (zowel antropogeen als geologisch en biogeen) geregistreerd conform de Code van Goede Praktijk.

Indien tijdens de aanleg van de proefsleuven echter blijkt dat alsnog steentijdartefactsites aanwezig kunnen zijn, dient de methodiek aangepast te worden en moet overgeschakeld worden op een waarderend archeologisch booronderzoek, en dit conform §8.5. van de Code van Goede Praktijk. Aan de hand van dit type booronderzoek kan de diepte, spreiding, datering en bewaringsgraad van de aangetroffen steentijdsite geëvalueerd worden. Voorafgaand aan het booronderzoek dienen, op basis van het proefsleuvenonderzoek, zones worden afgebakend waarbinnen een verwachting naar steentijd bestaat en waarbinnen de boringen dienen uitgevoerd te worden. Daarbij dienen deze onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- *Waar werden de steentijdsites aangetroffen (xyz-coördinaten)?*
- *Wat is hun spreidingsvorm en densiteit?*
- *Welke datering kan hieraan gegeven worden?*
- *Welke bodemhorizonten/sedimenten werden aangetroffen?*
- *Is vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving noodzakelijk? Zo ja, beschrijf de methodiek.*

3.4 Afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk

Alle afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk, de geldende wettelijke basis voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek in Vlaanderen, moeten worden gemeld en gemotiveerd.

In het Programma van Maatregelen voor dit onderzoeksgebied worden geen afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Prakrijk voorzien. Elke ad hoc noodzakelijke afwijking, op basis van inzichten verworven *tijdens* het veldwerk, zal worden gemotiveerd in het Verslag van Resultaten van de prospectie met ingreep in de bodem.

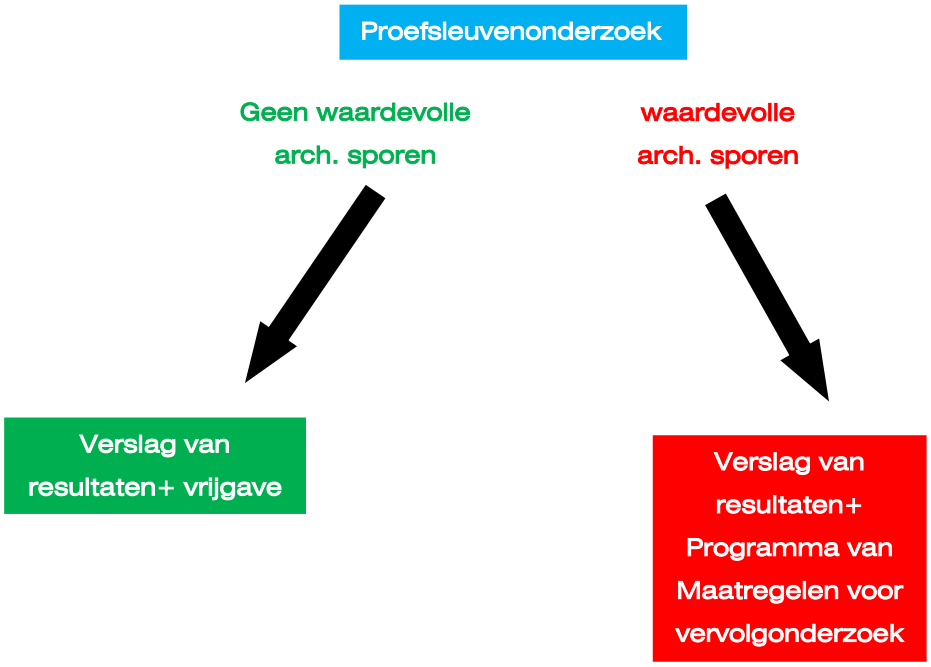
3.5 Randvoorwaarden.

De randvoorwaarden voor de uitvoering van het archeologisch onderzoek, zoals omschreven in het Programma van Maatregelen, hebben tot doel alle parameters die de kwalitatieve uitvoering van het archeologisch onderzoek in de weg kunnen staan te omschrijven.
Voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek dient het volledige terrein vrijgemaakt te worden van elke vorm van bebouwing, alsook elke vorm van begroeiing (struiken en bomen).

Hierbij dient echter volgende opmerking gemaakt te worden: zolang er geen uitsluitsel gegeven kan worden aangaande de aan- of afwezigheid van archeologische sporen binnen het projectgebied, dient het volledige terrein als een archeologische site beschouwd te worden. Concreet betekent dit dat er geen bodemingrepen mogen plaatsvinden teneinde het eventueel aanwezige archeologisch bodemarchief niet te vernietigen. Dit betekent ook dat bij het rooien van de bomen en de afbraak van de bestaande gebouwen niet dieper in de bodem gereikt mag worden dan het huidige maaiveld.

4 BESLUIT

De bureaustudie liet niet toe een sluitend antwoord te bieden op de vraag of zich al dan niet een archeologische site bevindt binnen het projectgebied. Bijgevolg werd een vervolgstrategie bepaald ten einde eventueel aanwezige archeologische restanten op te sporen, te registreren en de aard en de bewaringstoestand ervan te bepalen. Concreet betekent dit dat een prospectie met ingreep in de bodem, in de vorm van een proefsleuvenonderzoek, moet worden uitgevoerd. Aangezien deze archeologienota kadert binnen een studie naar de principiële haalbaarheid van de verkavelingsaanvraag dient dit te gebeuren via een uitgesteld traject.
Dit proefsleuvenonderzoek zal toelaten het vervolgtraject te bepalen. Dat mogelijke vervolgtraject ziet er schematisch als volgt uit:

5 LIJST VAN GEBRUIKTE GRONDPLANNEN

PLAN NR	Onderwerp	Analoog/digitaal aangemaakt
NR 14	Situering van het projectgebied op het gewestplan en de topografische kaart	digitaal
NR 27	Voorstel proefsleuven	digitaal

6 LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied, aanmaakschaal 1:1. 5
Figuur 2. Voorstel proefsleuvenplan, aanmaakschaal 1:1.....11

Hembyse Archeologie is een handelsnaam van Hembyse bvba.

Maatschappelijke zetel: Kastanjestraat 26, 9000 Gent
BTW: BE 0677.720.687
IBAN: BE25890214307282
BIC: VDSP BE 91
Tel. 0032 472 89 97 66
E-mail: bart@hembyse.net
Website: www.hembyse.net

HEMBYSE